

EXAMENSARBETE

Hösten 2006

Läroarutbildningen

Förskolan en frizon från trendleksaker?

en studie om fem förskollärares syn på leksaker

Författare

Pernilla Andersson
Birgitta Germundahl

Handledare

Ingrid Lindahl

Förskolan en frizon från trendleksaker?

en studie om fem förskollärares syn på leksaker

Abstract

Syftet med vår studie är att få en inblick i förskollärares tankar om barns leksaker i förskolan. Studien är baserad på intervjuer av fem förskollärare, verksamma på fyra olika förskolor, som delat med sig av sina tankar kring leksaker. I vår studie kom vi fram till fyra teman för hur förskollärare värderar leksaker: *Saker som finns runtomkring*, *Bra leksaker*, *Dåliga leksaker* samt *Datorn*. Vår slutsats är att rolleken och kreativiteten prioriteras i förskolan vilket innebär att de leksaker som främjar detta får en central plats i verksamheten. Vi kan även se att förskollärarna ser förskolan som en frizon från trendleksaker och framhåller att förskolan ska inneha de ”klassiska” leksakerna som till exempel klossar. Trendleksakerna får gärna stanna hemma.

Ämnesord: Leksaker, förskolan, Barbie, krigleksaker, förskollärare, trender, dator

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte	6
2. Litteraturgenomgång	7
2.1 Vad är en leksak?	7
2.1.1 Datorn en leksak?.....	8
2.2 Populärkultur.....	9
2.3 Postmodern barndom	11
2.4 Olika perspektiv på lek	12
2.4.1 Leken ur ett psykodynamiskt perspektiv.....	13
2.4.2 Leken ur ett kognitivt perspektiv	14
2.4.3 Leken ur ett sociokulturellt perspektiv.....	14
2.4.4 Leksignaler och den vuxnes roll.....	16
2.5 Leksaker och genus.....	16
2.6 Barbie och krigsleksaker.....	18
2.7 Leksaker i förskolan.....	19
3. Problemformulering	21
4. Metod	22
4.1 Metodiska överväganden	22
4.2 Urval	22
4.3 Datainsamling	23
4.4 Etiska ställningstaganden.....	24
4.5 Kritiska reflektioner av val av metoder	24
4.6 Dataanalys.....	24
5. Resultat.....	25
5.1 Saker som finns runtomkring.....	25
5.1.1 Naturens material	25
5.1.2 Egna skapandet.....	26
5.1.3 Tolkning	26
5.2 Bra leksaker	27
5.2.1 Inspiration till lek	27
5.2.2 Leksaker som stimulerar fantasin och det kreativa tänkandet.....	27
5.2.3 Konstruktionsmaterial och byggmaterial	28
5.2.4 Könneutrala leksaker	28
5.2.5 Tolkning	29
5.3 Dåliga leksaker.....	30
5.3.1 Barbie står för oönskade värderingar	30
5.3.2 Låtande leksaker är dåliga.....	30

5.3.3 Krigsleksaker är inte så roliga.....	31
5.3.4 Frizon från trendleksaker	31
5.3.5 Tolkning	32
5.4 Datorn	33
5.4.1 Ett hjälpmedel	33
5.4.2 Kräver mognad.....	34
5.4.3 Datorn som leksak.....	34
5.4.4 Tolkning	34
6. Diskussion	36
7. Sammanfattning.....	39
Källförteckning.....	41

1. Inledning

Det här arbetet handlar om förskollära tankar om barns leksaker. Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi märkt att förskollärarna många gånger ser på leksaker på olika sätt. Det som älskas av barnen är det som av förskollärarna ofta ses som skräpleksaker. Detta gjorde att vi blev intresserade att få veta mer om hur förskollärare tänker om barns leksaker.

1.1 Bakgrund

Barns lek har sedan lång tid tillbaka ansetts som viktig för deras utveckling, men enligt Berg och Nelson (2006), har inte forskning om leksaker ägnats mycket uppmärksamhet. Detta trots att leksaker utgör en skapande verksamhet i vilken barn bygger upp sin identitet efter flera dimensioner. De menar vidare att leksaker kan utgöra redskap i leken och därför är även leksaker viktiga.

I Sverige har det sedan början av 1990-talet funnits ett centrum för nordisk forskning inom leksaker och pedagogiska media, NCFL. Detta är det första forskningscentret i världen på akademisk nivå med inriktning på leksaker (KTH, 2005). Enligt NCFL skall forskning om leksaker handla om lek, lärande och utveckling i alla åldrar. Leksaker gestaltar en rik värld av betydelser och associationer för barn och ungdomar och ger ingångar till olika slags kreativa processer, individuellt såväl som i grupp (a.a.).

I Läroplanen för förskolan betonar man lekens betydelse för barns utveckling och lärande. Man lägger stor vikt vid leken som aktivitet i verksamheten. Genom att framhålla lekens kapaciteter ger samhället indirekt direktiv om att lekens redskap det vill säga leksakerna är viktiga. Läroplanen för förskolan säger att verksamheten ska utgå ifrån barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter (Utbildningsdepartementet, 1998). Leksaker har en central plats i barnens liv vilket därför bör tas tillvara på i förskolan. Men de leksaker som barnen föredrar och leker med hemma får inte samma utrymme i förskolan som de traditionella leksakerna (Nelson & Svensson, 2005). I förskolans läroplan står det även att förskolan skall samverka med barnets vårdnadshavare och hem (Utbildningsdepartementet, 1998), och här menar Granberg (2003) att leksakerna kan fungera som en del i den samverkan och att man där med

bör tillåta barnen att ta med egna leksaker till förskolan. Det bör finnas en aktiv diskussion om leksaker på förskolan anser vi.

Leksakerna speglar den kultur och det samhälle vi lever i och det är lätt att se tidens mode i dem. Därför är det inte konstigt att leksakerna ser ut som de gör i dag, de speglar den verklighet vi lever i. Vi lever i ett konsumtionssamhälle som utmärks av avancerad teknik och hög förändringstakt, det är detta som präglar de leksaker som barn av vår tid leker med (Almqvist, 1991).

Detta har gjort oss nyfikna på att få en inblick i hur förskollärare förhåller sig till barns leksaker. Vi tror att det finns löst tyckande i förskolan angående bra och dåliga leksaker. Vissa saker är accepterade och andra inte. Men om vi ställer frågan ”varför”, blir förskollärarna ofta ställda och inser att de inte funderat så mycket på det. Har förskollärare ett reflekterande förhållningssätt till leksaker, eller är det gamla värderingar som lever kvar?

1.2 Syfte

Syftet med vår uppsats är att få en inblick i förskollärares tankar om barns leksaker i förskolan.

2. Litteraturgenomgång

I vår litteraturgenomgång kommer vi att ta upp lite om populärkultur och postmodern barndom eftersom det är starkt kopplat till rådande leksaktrender som barnen kommer i kontakt med. Vi kommer att definiera begreppen lek och leksaker och belysa dem ur olika perspektiv. Vi kommer även att redovisa den senaste forskningen om barns leksaker.

2.1 Vad är en leksak?

Leksaker har en lång historia, man har i utgrävningar funnit föremål från ca 7500 år f.kr. som med största sannolikhet kan betraktas som leksaker, då främst i form av miniatyrer av vuxnas bruksföremål (Almqvist, 1991).

Inte förrän på 1600-talet började man se nytta med leksaker och de började användas av de vuxna i syfte att undervisa. På 1800-talet ändrades synen på barn, från att ha sett barn som vildar som skulle fostras med hård disciplin såg man de nu som individer vars uppförande man kunde kontrollera. Detta förändrade också synen på leksaker. Nu användes inte leksakerna endast i undervisningssyfte utan nu kunde barnen äga dem och leka med dem när de själva behagade. Under 1900-talet har synen på lek och därmed leksaker blivit allt mer positiv (a.a.).

Almqvist (1991) gör sin definition av leksaker genom att dela upp dem i två grupper, egentliga och tillfälliga leksaker. De egentliga leksakerna är tillverkade för att barn ska leka med dem, och de tillfälliga är alla övriga saker som barn leker med.

Om man ska definiera leksaker till sådant som barnet leker med så är ju även pinnar och blad leksaker, men är det möjligt att ha en så vid definition på ordet? Hangaard Rasmussen (2002) menar att det finns någon slags kulturell överenskommelse där leksaker först och främst kan definieras av att de har producerats av vuxna med syftet att bli köpta av föräldrar, som sedan ger det till barn att leka med.

Vi skulle kunna säga att leksaker är varor som säljs i leksaksaffärer, men denna definition leder till problem, eftersom det är förhållandevis få barn i världen som har tillgång till sådana

leksaker. De leker i stället med vad de hittar ute på marken eller tillverkar själva. Om definitionen ovan skulle vara riktig skulle inte det som förskolebarnen sysslar med när de är ute kallas för lek, eftersom de då sällan leker med leksaker köpta i leksaksaffär. I så fall skulle cykel tillhöra gruppen leksaker likaså blad, snö, vatten, pinnar och annat som barnen ofta leker med ute. Är det också leksaker? Om man ska gå på den linjen så kan man kalla allt som barnen leker med för leksaker (a.a.).

En leksak existerar inte som en självständig enhet utanför leken, utan blir en leksak först då det leks med. En pinne är ingen leksak förrän ett barn plockar upp den och leker att den är ett svärd. Detta menar Hangaard Rasmussen (2002) gäller även dockor och bilar. Han skriver vidare att leksaken är en sak som skapar möjligheter och har olika virtuella drag.

Knutsdotter Olofsson (2003) menar att för att definieras som leksak bör saken locka barnet till lek oavsett om det är en pinne eller en Barbiedocka. Leksaker kan vara förvandlingar av redskap, till exempel en sked som blir en dinosaurie. Det är barnen som själva är producenter för leksakerna, i och med att leksakerna inte existerar om inte barnen leker med dem. Barn behöver många saker att leka med.

I vår studie definierar vi leksaker som föremål vilka är producerade i syfte att barn ska leka med dem.

2.1.1 Datorn en leksak?

Mycket talar för att barns leksaker speglar den tid de lever i. Datorn är numera en del av allas vardag, så även barnens. Det finns många olika användningsområden för datorn, allt från att spela spel till att rita och skriva. Många program är väl anpassade för barn och syftar till att främja deras utveckling och lärande på ett lekfullt sätt och det är så förskolan ska arbeta enligt läroplanen.

Nelson & Svensson (2005) menar att vi idag möter små barn som utan problem handskas med datorer och datorspel och för dem är det något helt naturligt. Säljö (2005) talar även han om att vi inte kan bortse ifrån att barn idag lever i en värld där man ser på tv, lyssnar på musik,

spelar på datorer och surfar på Internet. De föds in i en teknologisk värld som blir naturlig för dem.

Det pågår diskussioner om datorn på förskolan och åsikter som att barns fantasi hämmas, samt att de blir motoriskt understimulerande och socialt oförmögna hörs på många håll (Granberg, 2003). Författaren konstaterar att det finns undersökningar som visar motsatsen, datorn kan inte konkurrera ut fysiska lekar. Barn med mycket rörelseenergi i kroppen kommer även i fortsättningen att leka vilda lekar. Dessutom stimuleras barnens sociala förmåga genom att man vid datorn kan öva turtagande, samförstånd och ömsesidighet, samma kompetenser som Knutsdotter Olofsson (2002) menar är grundförutsättningar för lek. Granbergs uppfattning är att åsikterna om datorn i förskolan troligtvis grundar sig på okunskap och kvinnliga pedagogers rädsla för teknik (Granberg, 2003).

Barnen som växer upp i dagens samhälle ser teknologin som något naturligt, det är inget konstigt med datorer och mobiltelefoner och andra tekniska apparater, det är en del av barnens barndomskultur (Säljö, 2005). Knutsdotter Olofsson (2002) hänvisar till forskning som gjorts om barns lek i olika kulturella miljöer som visar på att samhällets traditionella kultur tydligt syns i barnens lek.

Almqvist (1991) menar att barns diskussioner framför datorn är minst lika livliga som när de leker rollekar, och därför anser hon att datorn bör klassas som en leksak och en lärorik sådan. Granberg (1998) betonar att datorn är ett pedagogiskt verktyg, och sådana anses av många vara populära i förskolan. Men både hon och Almqvist (1991) anser att datorn inte kan ersätta den vanliga leken och leksakerna, men kan vara ett komplement till det.

2.2 Populärkultur

När vi hör ordet kultur tänker vi kanske på sådant som brukar kallas för finkultur så som konst, teater, litteratur med mera. Men ordet kultur innehåller så mycket mera, kultur är även seder och bruk, livsstil, beteende, åldersgrupper, kläder och så vidare (Granberg, 2003). När det talas om livsstil och kläder brukar ordet populär läggas till framför kultur eller när det diskuteras i förhållande till yngre barn brukar man benämna den som barnkultur. Ofta

behandlar vi vuxna de populära leksakerna med en nedlåtande attityd och uttalar oss föraktfullt om dem (a.a.).

Persson (2000) menar att populärkultur alltid har funnits bland barn och ungdomar och kan kännetecknas av att den alltid motarbetats av samhället och de vuxna, det har uppstått en moralpanik. De vuxna har haft en syn på populärkulturen som en omoralisk kraft som påverkar barnen på ett negativt sätt och barnen har haft en roll som passiva mottagare som sväljer allt utan att reflektera.

Vidare menar Persson att populärkulturen måste ses ur barns perspektiv och inse att den inte är homogen utan måste ses i sin kontext. Barns preferenser står i relation till de erfarenheter och de upplevelser de får i det samhälle de lever i (a.a.). I dag finns det ett stort utbud av olika TV-program, musik riktad till barn, barnteater, barnradio, barnlitteratur och leksaker som de möts av (Nelson & Svensson, 2005). Om man ser på de populärkulturella leksakerna som Barbie, laserpistol, dataspel och Turtles och jämför dem med tygdockor, riddarsvärd, fiaspel och tennsoldater så anses de sistnämnda vara bättre. Men egentligen är det samma leksaker fast tagna ur olika tid (Brembeck & Johansson, 1996).

Rönnerberg (1999) belyser problemet med att barns populärkultur bedöms utifrån ett vuxet perspektiv, och då anses kultur som främjar och gärna skyndar på barnets mognad och utveckling som bra kultur. Rönnerberg ställer sig frågan om varför barn skulle göra ett val av kulturprodukter som främjar deras utveckling och fostrande. Något sådant val efter de kriterier gör vi inte som vuxna. Rönnerberg (2003) ifrågasätter tron på att populärkulturella leksaker symboliserar oönskade värderingar och att dessa värderingar skulle övertas av de som leker med dem. Leksaker gestaltar inte våld eller kvinnoroller utan det är de som leker med dem som tillskriver sakerna innebörd, mening och betydelse. Rönnerberg (a.a.) menar att det är barnen som vet och därmed bestämmer vad en leksak symboliserar och inte vi vuxna.

Populärkulturen har en stor inverkan på dagens barn och sätter viktiga spår i deras tankevärld. Studier har visat att om barnen har kännedom om handlingen i olika barnprogram och barnfilmer blir man framgångsrik i leken, en slags kulturell kompetens i leken (Nelson & Svensson, 2005). De menar vidare att det under de senaste decennierna har blivit så att leksakerna har en koppling till en populärkulturell berättelsevärld. I Läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998) står det klart och tydligt att man ska utgå ifrån barnens

erfarenheter: *"Verksamheten skall utgå från barnens erfarenhetsvärld, intressen, motivation och drivkraft att söka kunskaper (s. 10)."* Persson (2000) menar att populärkulturen bör ses som en del av barns erfarenheter och att lärarna skall använda sig av den som en resurs istället för att motarbeta den. Som Persson (a.a.) och Rönnerberg (2003) menar har de populärkulturella leksakerna en naturlig del i barnens barndom och det är inte leksakerna i sig som står för oönskade värderingar utan det är vi vuxna som tillskriver dem det. Vi anser att vuxna måste lära sig att se leksakerna ur barnens perspektiv. Vi menar att de leksaker som barnen oftast leker med hemma kan klassas som populärkulturella leksaker och jämföras i relation med populärkulturen.

2.3 Postmodern barndom

Helen Brembeck menar att det är en stor skillnad i hur barn socialiseras i Sverige i dag i jämförelse med förr. Då socialiserades barnen genom arbete och det centrala i uppfostran var att få barnen tåliga, arbetsamma och lydiga. Nu lever vi i ett konsumtionssamhälle, vilket innebär att vi inte arbetar för att överleva utan för att kunna konsumera. Det är detta samhällets normer som barnen möter och anpassar sig efter. I dag finns ett stort utbud av saker som är utformade och producerade för att barn ska konsumera. Brembeck menar även att kommersialismen har med bland annat reklamen skapat en tecken- och symbolvärld som barnen tidigt möter och förhåller sig till. Med detta menar hon att reklamfilmerna i dag är ett gemensamt samtalsämne. Hon anser att denna symbolvärld har blivit en gemensam referensram som barnen i dag leker och det är viktigt för barnen att lära sig att uttolka denna symbolvärld (Brembeck & Johansson, 1996).

Det har skett en förändring av reklam till barn. Förr riktades leksaksreklamen till de vuxna och då framhöll man de pedagogiska egenskaperna men på sjuttioalet förändrades reklamen till att bli mer och mer riktad till barnen direkt (Nelson & Svensson, 2005). Edin menar att de vuxna i reklamen som är riktad till barn framställs som töntar som överlistas av barnen (Brembeck & Johansson, 1996). Med detta menar Edin att gränserna mellan barndom och vuxenhet blivit allt otydligare, de vuxnas auktoritet är inte längre självklar och det postmoderna samhället har skapat brådmogna barn och barnsliga vuxna. Men Rönnerberg (2003) menar att det är alldeles för enkelt att påstå att det är media och reklam som skapar

brådmogna barn. Hon tycker att man bör ta i akt att synen på barn ständigt förändras och att det även sker förändringar i barns tillvaro så som familj och boendesituationer.

I dag är det inte ovanligt att leksaker används för att locka barnen till köp av en viss vara. I de barnprogram som i dag produceras utformas även en hel del leksaker som är direkt kopplade till programmet, man kan hårdra det och säga att många barnprogram är reklam för nya leksaker (Brembeck & Johansson, 1996).

Barns leksaksinnehav har ökat enormt de senaste 20-30 åren och Rönnberg (2003) menar att det finns fler än en förklaring till det. Om man tittar på hur våra liv har förändrats över tid finns det en rad olika faktorer som har påverkat denna utveckling. I dag har vi ett senarelagt föräldraskap vilket kanske innebär bättre ekonomi, dubbelarbetande föräldrar (mer dåligt samvete), färre barn per familj. Vi har även en högre skilsmässofrekvens vilket leder till, styvföräldrar, styvmorföräldrar och styvfarföräldrar, alla med sina gåvor. Samhället verkar i en ständig förändring vilket även leder till att barndomen ständigt förändras (a.a). Vi menar att barn som växer upp i dag inte ser på leksaker på samma sätt som vi gjorde för 20 år sedan då vi själva var barn. Samhället förändras och tydligast och naturligast blir det för barnen som föds in i det nya. Som vuxen måste vi lära oss allt nytt. Barn av idag föds in i ett samhälle som är präglad av konsumtion, vilket även sätter spår i barnens leksaksinnehav.

2.4 Olika perspektiv på lek

Lek är något som alla människor har erfarenhet ifrån, och för många har ordet olika betydelser beroende på sammanhang. Lekforskaren Birgitta Knutsdotter Olofsson (2002) påpekar att om någonting är lekfullt kan det betyda att det är lustfyllt och härligt, och om någonting *går som en lek* betyder det att det fungerar bra och positivt. Men ordet kan också ha en negativ klang, och vi kan använda ordet när vi vill nedvärdera någonting. Som när vi säger att någonting *bara är på lek* menar vi att det är oseriöst. Många gånger säger vi till våra barn att sluta *leka med maten*, och även där har lek en negativ betydelse.

Friedrich Fröbel (1782-1852) anses av många vara den förste leksaksforskaren, då han i sina verk talade om lekgåvor som de vuxna undervisade barnet i att leka med. Han var den förste som på allvar engagerade sig i leksakernas möjliga betydelse i barns liv, och ansåg att

leksakererna har en så stor betydelse att de anknyts med hela kosmos och Guds skapelse (Hangaard Rasmussen, 2002). Fröbel anser att leksakerna är viktiga för barnen för att de speglar världen, och genom leksakerna kan barnen ta sig an världen och utveckla sig själva. Han menar att bollen är den första och viktigaste lekgåvan som är anpassad helt efter barnets hand. Bollen är en form av det fullkomliga enligt Fröbel och det är enligt honom viktigt att barnen börjar leka med det som är enkelt och fulländat. Han talar om en drift som finns hos barnet att förvandla och skapa möjligheter, det vill säga att bollen kan bli en hund eller en fågel (Hägglund, 1989).

Forskarnas syn på leken formas av den tid de lever i. Deras bakgrund och intresse påverkar hur de ser på lek, deras samhällssyn och människosyn likaså. Det enda de alla är riktigt överens om är att leken är oerhört viktig för oss människor (Hägglund, 1989).

2.4.1 Leken ur ett psykodynamiskt perspektiv

Sigmund Freud (1856-1939) som anses vara psykoanalysens fader, förespråkade lekens betydelse för barns utveckling. Han menade att barnet genom leken kan tillfredsställa sina önskningar. I leken används föremål och situationer från den verkliga världen och därigenom skapar barnen sig en egen värld. Vidare ansåg han att barn bearbetar obehagliga upplevelser genom att gång på gång upprepa det obehagliga i leken. Ju mer de upprepar händelsen i aktiv lek, desto mer begriplig och mindre otäck blir den (Hägglund, 1989).

Erik Homburger Erikson (1902-1994) har vidareutvecklat Freuds teorier om lek. Erikson menade att det är viktigt att låta barnen leka ut sina känslor och upplevelser för att kunna hantera dem. I leken stärker barnet sin jagkänsla och lär sig förstå sin omvärld (Hwang & Nilsson, 2003). Erikson delade in barnens lek efter olika utvecklingsstadier. Han menade att i den första leken, *autokosmisk lek*, handlar det om aktiviteter kring den egna kroppen. Först när barnet blir något äldre leker de och bygger upp världar med leksaker, *mikrosfären*. I denna lek handlar det mycket om jagutveckling och man får inte avbryta leken för det kan få olika negativa följder till exempel att barnet slutar leka. I förskoleåldern går barnet in i *makrosfären*. Här lär sig barnet att samspela med andra människor (Eriksson, 1977; Hägglund, 1989).

En annan forskare och barnanalytiker är Donald Woods Winnicott (1896-1971). Han menar att leken finns redan hos det lilla spädbarnet och den är en skapande upplevelse i tid och rum. Han menar att när barnet leker befinner de sig i det *tredje rummet*, ett område mellan barnets fantasi och verklighet. När barnet börjar förstå att det inte är ett med mamman utan en egen individ använder det sig av ett så kallat övergångsobjekt, till exempel en nalle, en snuttefilt eller en leksak som tröst när det känner sig otryggt (Winnicott, 2003).

2.4.2 Leken ur ett kognitivt perspektiv

Jean Piaget (1896-1980) är en forskare som betytt mycket för utformningen av den svenska förskolan och han såg leken som en övning där man repeterade redan inlärd mönster (Piaget, 1970). Han använde sig av tre begrepp som är centrala för hans teorier: assimilation, ackommodation och adaptation. Assimilation handlar om att anpassa omvärlden till sig själv och med ackommodation menar han att man anpassar sig själv till omvärlden. Dessa tillstånd är varandras motsatser men förutsätter varandra i en enhet som Piaget benämner adaptation. Han menade att barnet inte lär sig något nytt i leken utan de omvandlar sina upplevelser så att de blir begripliga för barnet, det vill säga att de assimilerar. För att ny inläring ska ske måste den omfatta ackommodation utifrån deras erfarenheter. Med detta menar Piaget att barnens uppfattning av verkligheten måste förändras utifrån deras erfarenheter, vilket enligt Piaget inte sker i leken (a.a.). Han delade in leken i olika lekstadier beroende av ålder och utveckling. Barnens lekar blir mer strukturerade och realistiska ju äldre barnen blir (Hägglund, 1989). Leksakerna får olika betydelser beroende på vilket stadium barnet befinner sig. I det *sensomotoriska stadiet (0-2 år)* kan barnet leka med leksaken på olika sätt. Barnet kan banka på den, smaka på den eller kasta med den. När barnet befinner sig i det *pre-operationella stadiet (2-7 år)* kan leksaken bli en symbol för något annat i leken (Piaget, 1970).

2.4.3 Leken ur ett sociokulturellt perspektiv

Lev Semjonovitj Vygotskij (1896-1934) skriver i sin bok *Fantasi och kreativitet i barndomen* att leken inte bara är ett återskapande av det upplevda utan en kombination av erfarenheter och nyskapande vilket även är grunden för all utveckling. Fantasin är grunden till skapande

och fantasin är beroende av erfarenheter, därav menar han att vuxna har rikare fantasi då de har mer erfarenheter att relatera till (Vygotskij, 1995). Den kanske mest omnämnda av Vygotskijs teorier är *den närmaste utvecklingszonen* där han beskriver förhållandet mellan den faktiska utvecklingsnivån och den potentiella. Den potentiella utvecklingszonen är klyftan mellan vad barnet kan på egen hand och vad det kan göra tillsammans med någon annan som har mer kunskap och erfarenhet till exempel läraren eller en kamrat (a.a.). Vygotskij gör även jämförelser med leken och den nära utvecklingszonen. Han menar att när barn till exempel leker lekar som följer vuxenvärldens regler så som mamma-barn, är barnet alltid ett steg före sin utveckling, det sträcker sig över sin aktuella nivå. Barnet kan härma handlingar som går utanför gränserna av sin egen förmåga och kan genom imitation nå längre än sin egen förståelse (Dysthe & Igland 2003).

Vygotskij lägger till skillnad från Freud och Piaget vikten vid leken som en social process. De flesta lekteoretiker menar att barns lek drivs av en lustkänsla, men det anser inte Vygotskij. Han menar att det finns många andra aktiviteter som ger barnen mer lustupplevelser, och många lekar är inte alls lustfyllda anser han. Alla tävlingslekar som existerar där bara en kan vinna kan inte förknippas med lust, eftersom förlorarna går från sådana lekar med olustkänslor (Vygotskij, 1995).

Vygotskij kritiserar teoretiker som skiljer ut lekar med regler som en speciell form. Han hävdar att alla lekar har regler, men att barns vilja styr reglerna. Den här viljeprocessen förutsätter mycket avancerade tankeoperationer, och dessa tankeoperationer lägger grunden för allt avancerat tänkande längre fram i livet. När han talar om leksaker menar han att barnets önsknings och idéer avgör vad leksakerna får för betydelse i leken. Det är först när barnet ger leksaken en betydelse i leken som det blir en leksak (a.a.).

En svensk lekforskare som inspirerats av Vygotskij är Gunilla Lindqvist. Hon menar att leken är bunden till sin kontext. I leken sker ett möte mellan det inre och yttre, en fantasiprocess, där tanke, språk och kroppsliga uttryck sker samtidigt och där handling och roll är integrerade (Lindqvist, 1997). Hennes teori bygger på att en pedagog ska inspirera barnens lek. Hon menar att den vuxne ska utgå från barnet där den kan inspirera genom att till exempel dramatisera utifrån en bok. Genom att skapa lekvärldar menar hon att man kan inspirera barnen till att leka fantasirika rollekar. Lindqvist menar i sin studie att pedagogerna har en viktig roll att inspirera barns lek men sedan ska de låta barnen utveckla leken själv (a.a.).

2.4.4 Leksignaler och den vuxnes roll

Gregory Bateson (1905-1980) menar i sin teori att barnen använder sig av så kallade leksignaler för att tala om att det som sker är på lek. Leksignalerna kan vara i olika form av kroppsspråk till exempel tonfall och minspel. Men Bateson menar att signalerna är något som försiggår på flera plan men uppfattas olika beroende på i vilket sammanhang det sker (Hägglund 1989).

Lekforskaren Birgitta Knutsdotter Olofsson beskriver även hon vikten av att kunna tolka leksignaler. För att kunna leka krävs att man behärskar grundreglerna för lek det vill säga *samförstånd, ömsesidighet och turtagande* (Knutsdotter Olofsson, 2002). Hon menar att alla barn föds med en förmåga att leka men att det är upp till oss vuxna att locka fram leken genom att leka med barnen. Hennes uttryck om att leken föds redan på skötbordet är känt och det är vi vuxna som bjuder in barnen till lekens värld redan som spädbarn (a.a.).

När det gäller villkor och möjligheter till lek menar Knutsdotter Olofsson (2002) och även Granberg (2003), att den vuxnes roll för hur barnens lek ska utvecklas inte får underskattas. Vår uppgift som pedagoger måste vara att möta barnet i den värld som det för tillfället befinner sig i (Utbildningsdepartementet, 1998). Knutsdotter Olofsson menar även hon att pedagogerna har en viktig roll i barnens lek. Men till skillnad från Lindqvist anser hon att pedagogerna ska tillsammans med barnen utveckla leken.

2.5 Leksaker och genus

Läroplanen för förskolan säger att förskolan skall motverka traditionella könsmonster och könsroller. Båda könen skall ha samma möjligheter att utveckla och pröva förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (Utbildningsdepartementet, 1998). Förskolan har en viktig uppgift i att erbjuda ett varierat leksaksutbud där man kan öppna gränserna mellan den traditionella könsuppdelningen (Granberg, 2003). Nelson & Svensson (2005) menar att det är först när barnen leker med könsstereotypa leksaker som de aktivt kan tolka och skapa betydelser kring kön och genus med dem.

Hela samhället är präglad av en uppdelning av feminint och maskulint, och det ligger djupt rotat i våra traditioner och kommer till uttryck i våra dagliga handlingar. Därför är det inte

konstigt att även leksaksindustrin präglas av genus (Nelson & Svensson, 2005). Det syns tydligt i marknadsföringen vilka leksaker som riktar sig till pojkar respektive flickor. Flickleksaker framställs som mer attraktiva, det vill säga söta och gulliga medan pojkleksaker framställs som hårda och tuffa (Almqvist, 1991).

I studier över flickor och pojkars val av leksaker har det visat sig att flickor i högre utsträckning föredrar att leka med leksaker som är förknippade med den traditionella kvinnorollen så som hushållsredskap, mat, dockor, kläder och skor. Pojkar däremot föredrar bilar, tåg, garage och verktyg (Nelson & Svensson, 2005). Charlotte Tullgren visar i sin forskning om barns lek att i förskolan prioriteras just flickors lugna lek med förtecken av den traditionella kvinnorollen framför pojkarnas lek. I sina observationer av leken där pedagogerna deltog såg hon hur pojkarnas lekar blev styrda till att handla om just detta (Tullgren, 2004). Hon menar att det inte är platsbrist och hög ljudnivå som leder till att pojkarnas vilda lekar regleras utan att det är moralen i leken som har den avgörande rollen. Omoraliska lekar där man dödar, tänder eld eller gör andra olagliga handlingar tillåts inte i lika hög grad som lekar som är lika högljudda men som är moraliskt korrekta till samhällets normer och värderingar (a.a.)

Berg och Nelson (2006) skriver i en artikel i tidskriften *Nordisk pedagogik* om en studie de nyligen genomfört. Den tar upp flickors och pojkars olika lekintressen och samspel med leksakers olika egenskaper. I studien användes dockor med egenskaper och attribut som kan härledas till både maskulina och feminina stereotyper. Berg & Nelson observerade att pojkar och flickor relaterade till leksakerna på olika sätt. De menar att när pojkarna lekte med de maskulina dockorna identifierade pojkarna sig med dockorna, de blev ett med dem. När flickorna lekte med de feminina dockorna var inte identifieringen lika tydlig och här blev det mer en lek med dockan, ett samspel mellan dockan och flickorna. Detta menar de även kan handla om att de maskulina dockorna och de feminina dockorna är utformade på olika sätt, till exempel är de maskulina dockornas händer utformade till att kunna hålla i redskap vilket de feminina dockorna inte kan. I och med att de är utformade på olika sätt menar Berg & Nelson att de maskulina och feminina dockorna medierar till olika typer av lek (a.a.).

Nelson & Nilsson (2002) som har gjort en studie om svenska barns leksaksinnehav menar att det finns tydliga skillnader på pojkars och flickors privata leksaker. Vi ser det som att förskolan har en viktig roll att erbjuda ett rikt leksaksutbud där alla barn oavsett genus kan

prova olika roller. I förskolan kan man ge möjlighet för flickor att leka med pojkleksaker och pojkar att leka med flickleksaker. Vi menar att det handlar mer om pedagogernas förhållningssätt än om leksakernas utformning.

2.6 Barbie och krigleksaker

De leksaker som det har diskuterats mest om i den samhälleliga debatten är Barbies vara eller inte vara och så gäller även debatten kring krigleksaker (Rönnerberg, 1999; Nelson & Svensson, 2005)

Den första Barbiedockan introducerades på leksaksmarknaden 1959, och i Sverige har den funnits sedan 1963. I början hyllades Barbie för sina pedagogiska förtjänster för att bland annat hjälpa flickor att utveckla sin fantasi och klädsinne. Men tidigt började den kritiska debatten dra i gång och då kritiserades Barbies livlösa ansikte, dess oestetiska design och karaktärslöshet (Rönnerberg, 2003).

Under 1970-talet var debatten riktad mot Barbies inverkan på flickors utveckling. Kritikerna menade att Barbie symboliserade en livsstil av fåfänga, osjälvständighet och lättjefullt liv där moderskap och giftermål inte var prioriterat. De var rädda för att Barbie skulle skapa flickor som motsatte sig giftermål och barnafödande. Den feministiska debatten vände på argumenten och menade att Barbie förstärkte de traditionella könsrollerna. De menade att Barbie uppmuntrade flickorna att se sig själva som levande skyltdockor, sexobjekt och hemmafruar. Feministerna har kritiserat Barbie både för hennes sexualitet men även för hennes avsaknad av sexualitet. Rönnerberg (a.a.) menar att Barbie symboliserar den självständiga och oberoende kvinnan som är huvudfiguren och stjärnan i sitt eget liv.

Nelson och Svensson(2005) skriver om vålds- och krigleksakerernas uppkomst. Debatten om dessa leksaker har sitt ursprung på 1960-talet och uppkom i samband med motståndet till Vietnamkriget. Debatten har levt kvar men det har uppkommit motpoler till denna nedrustning av barnkammaren. Forskare som gjort undersökningar om vålds- och krigleksaker har oftast haft en mindre negativ uppfattning än vad den allmänna debatten har haft. Forskarna har sett de positiva effekter som även lek med de här leksakerna kan generera, så som att sätta upp spelregler och följa dem, acceptera egna förluster och andras vinster. De

menar att man även kan se leken med våld- och krigsleksaker som en bearbetning av hemiska upplevelser och som en process för att få förståelse för sin omvärld.

2.7 Leksaker i förskolan

I förskolan använder man sig mycket av så kallade pedagogiska leksaker. Nelson & Svensson (2005) visar i sin studie att leksaker som anses vara pedagogiska ofta innehåller uppsättningar av bokstäver och siffror som kan kombineras på olika sätt. Även basmaterial som klossar och Lego bedöms som pedagogiska eftersom de antas ge utrymme för mer kreativitet än ”färdiga” leksaker. I sin avhandling har de också undersökt hur leksakerna på svenska förskolor stämmer överens med läroplanen för förskolan som ju betonar lek och lärande. Det visade sig att man på förskolan ofta använder leksakerna i lärandesituationer och därför kan de mer betraktas som läromedel än som leksaker (Nelson & Nilsson, 2002).

Stor del av leksaksutbudet i förskolan är av övningskaraktär, vilket kan ses som att pedagogerna främst ser lekmaterial som ett redskap för lärande. Detta kan tolkas som att det prioriteras stillsamma lekar framför livliga menar Almqvist (1991).

Granberg (2003) menar att de leksaker som engagerar barnen även är de saker som inspirerar leken bäst. När vi köper leksaker till barnen bör vi därför utgå ifrån barnets intressen, behov och förutsättningar och inte de vuxnas värderingar (Almqvist, 1991). Almqvist menar även att en leksak inte kan vara pedagogisk i sig utan avgörande är hur barnet kan identifiera sig med den.

Birgitta Almqvist har gjort en sammanställning över vilka leksaker som förskolepersonal anser vara pedagogiska. Där kom det fram att spel och pussel som tränar social och kognitiv förmåga, leksaker som tillhör rollekar, leksaker som lär, konstnärligt skapande leksaker och leksaker som tränar motorik så som bollar och klätterställningar var de mest pedagogiska. ”Kreativa leksaker” var högt värderade. Men Almqvist menar att ingen leksak kan vara kreativ i sig utan det är användandet av dem som gör de kreativa (1991).

I nyhetsbladet Gyroskopet (1997:3) skriver Lindqvist att det finns en dubbelhet i förskolans lekpedagogik som blir särskilt tydlig när man ser hur förskollärarna förhåller sig till modern

kultur och deras försök att undvika masskulturens inflytande. Detta menar hon leder till att förskolan blir gammalmodig och isolerad från samhället.

Även Tullgren (2004) menar att det blir en konflikt mellan förskollärarnas syn på leken som lärandeobjekt och det som sker i leken. Hon menar speciellt i de fall där barnen leker olagliga handlingar som inte är ett accepterat beteende i vårt samhälle.

3. Problemformulering

Vårt syfte med uppsatsen är att undersöka förskollärarnas tankar om barns leksaker och de frågor vi söker svar på är följande:

- Hur värderar förskollärarna leksaker i förskolan?
- Hur förhåller sig förskollärarna till nutida leksaker i förskolan?

4. Metod

I metoddelen kommer vi att redovisa hur vi gått tillväga i samband med informationsökning, genomförande och bearbetning av intervjuerna.

4.1 Metodiska överväganden

Som metod har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer med hjälp av semistrukturerade frågor. Det innebär att vi förberedde frågor och ämnen vi ville diskutera med lärarna, men vi följde inte frågorna i en viss ordning, utan var under intervjuerna flexibla (Bilaga 2). I och med detta fick intervjupersonerna stora möjligheter att göra egna reflektioner och tillägg under intervjuens gång. Den här typen av intervjufrågor ger en stor fördel genom sin öppenhet. (Denscombe, 2000; Patel & Davidson, 2003).

Vi kommer att göra en så kallad fallstudie vilket enligt Merriam (1994) innebär en undersökning av en specifik företeelse, till exempel en händelse, ett skeende eller en institution. Syftet med en fallstudie är att ta en liten del av ett stort förlopp och med hjälp av fallet försöka beskriva verkligheten. Fallet i fråga får representera verkligheten.

Vi använde oss av bandspelare vid intervjuerna. Detta för att lättare kunna koncentrera oss på det informanten förmedlar och inte på att anteckna. Denscombe (2000) och även Patel & Davidson (2003) menar att det finns både för och nackdelar med att använda bandspelare vid intervjuer. Det är bra att kunna återskapa intervjun genom transkribering, men de menar också att det är en klar nackdel att endast det auditiva kommer med på bandet och inte det visuella. Därför bestämde vi att vi båda skulle var närvarande vid intervjuerna eftersom vi då bättre kunde minnas informanternas förmedling via kroppsspråket.

4.2 Urval

Vi har valt att göra vår fallstudie i två medelstora svenska kommuner, där vi intervjuade fem förskollärare på fyra olika förskolor. Vi bestämde oss för att enbart undersöka kommunala förskolor med en traditionell syn på pedagogik, det vill säga vi uteslöt Montessori, Waldorf och så vidare.

Vi började med att ta kontakt med ett antal rektorer i de båda kommunerna som i sin tur gav oss namn på förskolor vi kunde ta kontakt med. Vi tog kontakt med förskolorna per telefon och berättade om vår undersökning och erbjöd de att delta. Vi avtalade tid med förskollärarna och mailade ett informationsblad där vi informerade om hur intervjun skulle gå till samt deras rätt till diskretion (Bilaga 1).

Vi kommer i resultatet benämna förskollärarna som A-E. Förskollärare A är verksam på en 3-5 årsavdelning och har stor erfarenhet inom förskoleverksamheten. Förskollärare B arbetar med de mindre barnen 1-3 år och besitter en mindre erfarenhet inom verksamheten. Förskollärare C och D är verksamma på en integrerad syskonavdelning 1-5 år och båda två är relativt nyutexaminerade förskollärare och har därför inte så stor erfarenhet i verksamheten. Förskollärare E däremot har arbetat i förskoleverksamheten länge och har stor erfarenhet från den, och hon är nu verksam på en avdelning för 3-5 åringar. Alla förskollärare som deltog i studien var kvinnor.

4.3 Datainsamling

Vi har använt oss av kvalitativa intervjuer som metod. Det är endast frågeområdena som är förutbestämda, men frågorna kan variera stort mellan intervjuerna beroende på hur informanterna svarar och vilka aspekter dessa tar upp. Målet med kvalitativa forskningsintervjuer är att kunna beskriva de mångtydiga och ibland motsägelsefulla uppfattningarna som de intervjuade ger uttryck för (Patel & Davidson, 2003). Vi ansåg att kvalitativa studier var det bästa sättet för oss för att få fram hur förskollärarna tänker om barns leksaker och hur de i förskolan förhåller sig till dessa.

Vi genomförde intervjuerna på förskolorna där informanterna arbetade eftersom vi ville att de skulle känna sig trygga i miljön. Intervjuerna varade i cirka fyrtio minuter vardera.

Efter intervjun skrev vi ner de observationer vi gjort under intervjun för att få med det visuella som inte kunde spelas in av bandspelaren. Därefter bearbetade vi tillsammans materialet genom att föra över det inspelade underlaget till en utskrift det vill säga vi transkriberade materialet.

4.4 Etiska ställningstaganden

Vi informerade rektorer och de förskollärare som berördes av undersökningen att allt material till studien skulle behandlas konfidentiellt och förstöras efter dess färdigställande (Bilaga 1). Alla namn på förskollärare är i studien fingerade. Vi informerade även informanterna om deras möjlighet till att avbryta intervjun om de inte ville fullfölja den.

4.5 Kritiska reflektioner av val av metoder

Som kritik till metoden kan nämnas att intervjuer är tidskrävande vid transkriberingen och att det inte nödvändigtvis är sanningen som informanterna förmedlar vid intervjun (Denscombe, 2000). Dessutom kan de intervjuade bli hämmade av bandspelarens inverkan och situationen blir tillgjord. Vi märkte att en del av de intervjuade kände en viss nervositet till bandspelarens närvarande, men det tog inte lång stund förrän de hade glömt bort den. Därför tror vi inte att bandspelaren påverkade de intervjuades svar.

4.6 Dataanalys

Efter transkriberingen läste vi noggrant igenom materialet för att hitta nyckelbegrepp som knöt ihop de olika svaren. Vi läste materialet många gånger, först enskilt och sedan högt för varandra. Därefter antecknade vi de nyckelbegrepp vi såg var återkommande. Utifrån nyckelbegreppen skapade vi kategorier där de återkommande nyckelbegreppen passade in. De kategorier som på något sätt passade ihop bildade ett tema, en huvudrubrik. Vi markerade varje tema med en färg. De kategorier som tillhörde ett specifikt tema fick samma färg som temat. Detta för att lättare kunna se vilken kategori som hör samman med vilket tema. Temats namn och underrubriker är skapade dels utifrån citat från informanterna och dels utifrån innehåll i temat. De teman vi kom fram till efter att ha analyserat materialet är *Saker som finns runtomkring*, *Bra leksaker*, *Dåliga leksaker* samt *Datorn*.

5. Resultat

I det här kapitlet kommer vi att presentera de fyra teman som bygger på de kategorier som uppkom vid analysen av intervjuerna.

5.1 Saker som finns runtomkring

I det här temat blev kategorierna *Naturens material* och *Egna skapandet*. Förskollärarna har en tanke om att barn behöver många saker att leka med. Det behöver inte vara leksaker i den traditionella bemärkelsen utan saker som till exempel finns i naturen eller runtomkring oss.

5.1.1 Naturens material

Många av förskollärarna menar att naturen har en central plats i förskoleverksamheten och att de vill ta tillvara på det material som finns där.

B: ”Till exempel när vi går till skogen har vi inga leksaker med oss, för där finns naturens material. Stenar att klättra på, högt gräs att gå igenom, stockar, stenar och höga kanter. Det finns pinnar att leka med och man kan kasta löv.”

Även förskollärare A, C och E menar att naturens material blir leksaker.

A: ”När vi är i skogen har vi inga leksaker med oss utan då blir ju naturmaterialet leksaker, pinnar och de bygger kojor och de gör mat i små hålor och rör med pinnar.”

C: ”Vi går ju ofta till skogen och där blir naturen lekmaterial. Där blir pinnar och sånt leksaker.”

E: ”Det är viktigt att vi ser till att det finns massor av naturmaterial och det är ju billigt. Det kan ju barnen hämta själva i skogen.”

5.1.2 Egna skapandet

I den här kategorin vill de också ta tillvara på de resurser som finns runtomkring och skapa de leksaker som barnen behöver i leken.

C: *”Vi skapar mycket med barnen i leken t.ex. om vi leker indianer gör vi en indianskrud själva och då blir det något skapande naturligt in i leken och utvecklar leken. Eller vi bygger ett indiantält med hjälp av kuddarna i lekhallen. Det behöver inte vara så att om man leker indian så köper man in ett indiantält utan man kan använda de saker som finns runtomkring.”*

D: *”Barnen skapar mycket leksaker själva av det material som finns.”*

E: *”Får vi en kartong med någon sak så är det ju någon som tar saken och någon som tar kartongen och någon som tar frigolitbitarna sen startar det ju.”*

5.1.3 Tolkning

Här ser vi exempel på hur man ta tillvara på de resurser som finns runtomkring. Barnen och förskollärarna skapar själva de leksaker som behövs i leken. Förskollärarna har en syn på barnet som skapande av naturen och menar att barnen skapar mycket själva. Detta kan vi jämföra med Fröbel som menade att barnet har en medfödd drift att vilja förvandla och skapa möjligheter, att saker omvandlas till något annat (Hägglund, 1989). Naturens material blir barnens leksaker menar bland annat förskollärare A. Detta stödjer Knutsdotter Olofsson (2003) och Vygotskij (1995) då de menar att en leksak är en sak som lockar till lek oavsett om det är en pinne eller en Barbiedocka. Det är först när barnet leker med den som den kan betraktas som en leksak. Eget skapande är något som förskollärarna E och D talar mycket om. De förespråkar användandet av material runtomkring, vilket leder till att barn inte behöver så mycket färdiga leksaker utan de behöver många saker som kan anpassas till den rådande leken. Förskollärarna menar att förskolan ska ha tillgång till mycket skapande material.

Almqvists (1991) definierar leksaker genom att dela upp dem i två grupper egentliga leksaker som är tillverkade för att barn ska leka med dem och tillfälliga leksaker som är allt övrigt som barn leker med. Här kan vi se att de så kallade tillfälliga leksakerna värderas högt i förskolan. Hangaard Rasmussen (2002) menar att det är en slags kulturell överenskommelse som gör att

vi definierar leksaker, som saker som producerats av vuxna riktade till att barn ska leka med dem. Men här kan vi se att förskollärarna har en bredare syn på begreppet leksaker. De ser inte bara de producerade leksakerna utan de ser även naturen och allt runtomkring som leksaker. Barn behöver inte många leksaker utan mycket saker att leka med (Knutsdotter Olofsson, 2003). På denna punkt är Knutsdotter Olofsson och förskollärarna eniga.

5.2 Bra leksaker

I det här temat hamnar kategorierna *Inspiration till lek, Leksaker som stimulerar fantasin och det kreativa tänkandet, Konstruktionsmaterial och byggmaterial samt Könsneutrala leksaker*. Vi upptäckte att många förskollärare talade om att bra leksakers uppgift främst var att stimulera barnens fantasi och kreativa tänkande. Bra leksaker är också de som kan användas av alla barnen och där det inte går att koda av vem leksaken är tillverkad för.

5.2.1 Inspiration till lek

I den här kategorin menar förskollärarna att det är viktigt att ha leksaker som hjälper barnen att komma igång med leken. Förskollärare B och D uttrycker sig så här:

B: Om tre barn är i en stor lekhall utan någonting så blir det spring och bus, men det uppstår nog mer konflikter om det inte finns några saker att göra eller leka med. Leksaken ska inspirera till lek.

D: En bra leksak är en leksak som gynnar leken.

5.2.2 Leksaker som stimulerar fantasin och det kreativa tänkandet

Att leksaker skall inspirera barnens fantasi och kreativa tänkande är något som förskollärarna anser vara viktigt. Förskollärare A nämner just detta:

A: En bra leksak tycker jag är en som sätter fart på barnens fantasi som är utmanande där de får tänka till, och där man kan använda leksaken på flera olika sätt. Så att det inte bara en smal tanke med leksaken utan att det kan kittla barnen lite och få de att fantisera lite.

Även förskollärare E nämner betydelsen av att leksaken skall stimulera barnens fantasi:

E: En bra leksak är när den inspirerar fantasin att få igång den och skapar en lek.

5.2.3 Konstruktionsmaterial och byggmaterial

Här menar förskollärarna att bra leksaker är leksaker som kan användas på många olika sätt, till exempel konstruktionsmaterial och byggmaterial.

A: Bra leksaker är konstruktionsmaterial, lego och allt byggmaterial. Vi i förskolan måste erbjuda mycket av det materialet så att barnen kan bygga stora saker och vara flera tillsammans så det gäller att köpa in stora partier med lego och klossar så att barnen kan utveckla byggandet.

Även D menar att bra leksaker skall kunna användas till många olika saker:

D: Bra leksaker är de du kan använda till väldigt mycket olika saker som till exempel. Kaplastavar och lego, du kan ju bygga, det finns ju inga stopp på möjligheterna.

5.2.4 Könsneutrala leksaker

Förskollärare C menar att förskolan ska stå för ett leksaksutbud som alla barn kan leka med oavsett genus. Hon uttrycker sig så här:

C: Vi jobbar lite med genustänk på vår avdelning, så vi funderar mycket på det här att ha neutrala saker inte bara flick- eller pojkleksaker utan det ska i Lego finnas de vanligaste färgerna rött, vitt, grönt, gult och blått och inte i typiska pojk- och flickfärger. Dåliga leksaker behöver det ju inte vara bara för att det vänder sig till flickor eller pojkar, det är inte så jag menar utan att vi vill mera att det ska vara till alla barnen, så att man inte kan koda av att det är till pojkar och det är till flickor.

5.2.5 Tolkning

Vi författare ser att förskollärarna beskriver en bra leksak, som en leksak vilken kan inspirera fantasin och skapa en lek som stimulerar utveckling och lärande. Den lek som förskollärarna prioriterade var rolleken och därmed de leksaker som främjar den. Det är de klassiska leksakerna, det vill säga klossar, lego och annat bygg- och konstruktionsmaterial, som har en framträdande roll vad det gäller förskolans leksaksutbud. De leksaker som av förskollärarna klassas som bra är just sådana klassiska som bygg- och konstruktionsleksaker där barnen får använda sin fantasi och sitt kreativa tänkande för att skapa det de vill ha. De föreställande leksakerna har inte lika hög status i förskolan just för att de är föreställande. Förskollärarna uttryckte att en bra leksak är en leksak som utmanar och kittlar fantasin och om vi tittar på en föreställande leksak är det inte just dessa två egenskaper vi först ser. Almqvists sammanställning (1991) över leksaker som förskollärarna anser vara bra visade sig vara de här klassiska som anses stimulera kreativiteten hos barnen.

I förskolan använder förskollärarna sig gärna av pedagogiska leksaker som är könsneutrala och som antas stimulera barns kreativitet. Detta stödjer Nelson och Svensson (2005) och de menar att det beror på att man i förskolan har ett tankesätt som genomsyras av utveckling och lärande, vilket även läroplanen stödjer (Utbildningsdepartementet, 1998). I Almqvists studie om leksaksutbudet i förskolan visar hon på att den största delen av leksakerna var av övningskaraktär, vilket hon även menar tyder på att förskollärarna främst ser lekmaterial som redskap för lärande (Almqvist, 1991). Hon tolkar det vidare att man i förskolan prioriterar stillsamma lekar framför livliga. Hon anser att det inte går att tillskriva leksaker egenskaper, en leksak blir först pedagogisk och kreativ när ett barn använder leksaken. Hon menar att alla leksaker kan vara pedagogiska och kreativa.

Vi kan se att förskollärare C framhåller att förskolan ska ha ett leksaksutbud som tilltalar alla barn oavsett genus. Hon menar att det är viktigt att tillhandahålla ett neutralt material där barnen inte kan koda av könsskillnader på leksaken. Men vi kan se att även flera av de andra förskollärarna ser det som att förskolan ska stå för ett neutralt material, så som bygg och konstruktionsmaterial. I läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998) står det att traditionella könsroller och könsmonster ska motverkas. Detta är något förskolorna verkar arbeta med när det gäller leksaker. Vid inköp av leksaker prioriteras de leksaker som inte är bundna till traditionella könsroller. Men forskare menar att pojkar och flickor leker olika och att barn behöver få möjlighet att leka med könsstereotypa leksaker för att kunna tolka och

skapa betydelser kring kön och genus (Nelson & Svensson, 2005). Förskolan är den arena där barnen oavsett genus kan få tillgång till att möta olika könsstereotypa leksaker.

5.3 Dåliga leksaker

I detta tema hamnar kategorierna Barbie står för skönhetsideal, Låtande leksaker är dåliga, Krigsleksaker är inte roliga och Frizon från trendleksaker.

5.3.1 Barbie står för önskade värderingar

En del av förskollärarna ansåg att Barbie inte var en bra leksak eftersom den står för önskade värderingar som inte hör hemma i förskolan. E uttrycker det så här:

E: En dålig leksak är Barbie. Den inspirerar inte särskilt mycket och sen är den ju, dels är de inte hållbara och dels så är det ett oerhört skönhetsideal det är bara det vackra och dels skapar det inget självförtroende för barnen.

5.3.2 Låtande leksaker är dåliga

Här uttalar en del av förskollärarna en negativ attityd kring leksaker som av olika anledningar låter. Förskollärare A och B säger så här:

A: Plastsaker med batterier som tjuver är inte så populärt.

B: I ett litet rum med många barn är inte en högljudd leksak särskilt bra.

Förskollärare E talar också om låtande leksaker med en negativ attityd, och då handlar det om de medhavda leksakerna:

E: Vi har inga regler för vad de får ta med men vi har gått ut med att de inte ska låta. För att spara våra öron.

5.3.3 Krigsleksaker är inte så roliga

Förskollärarna menar att krigsleksaker inte hör hemma på förskolan men de inser att det är något de inte kan förbjuda, eftersom barnen skapar egna vapen av det material som redan finns. De uttrycker sig så här:

A: Dåliga leksaker är de här krigsleksakerna som vi inte tycker är så roliga.

C: Dåliga leksaker är typ krigsleksaker. Vi har ju inga vapen och sånt här absolut inte. Men förbjuder man det så blir det andra saker som blir vapen. Precis som har man inte ett indiantält så bygger man det.

E: Sen har ju debatten om pistoler funnits och den diskuteras emellanåt, vi har ju barn som kommer ifrån krig och så, så det är kanske inte heller så bra. De bygger vapen av lego med mera. Förbud är inte det bästa.

5.3.4 Frizon från trendleksaker

Förskollärarna anser att det är viktigt att man håller sig uppdaterad med de rådande leksaktrenderna som barnen kommer i kontakt med. Men de menar att det inte är något som ska ingå i förskolans leksaksutbud. Förskollärare D uttrycker sig så här:

D: Det kan ju bli en otrolig hysteri som till exempel. Spindelmannen. Alla våra pojkar har spindelmannen, det är strumpor, tröjor, kalsonger, leksaker och det kan lätt gå till överdrift, samtidigt vet jag inte vad vi ska göra åt det, det ligger på föräldrarnas ansvar. Vi köper ju inte in det till förskolan, utan här är det klassiska. Man kan säga att vi är en frizon ifrån trenderna.

E: Där är det så att förskolan inte kan hålla sig utanför men vi köper inte in sånt, men det finns ju i barnens värld.

C: Vi tycker det är viktigt att veta vad det är barnen pratar om. Man leker ju det här mycket det som går på Tv. Men vi har inte sådana leksaker här, det är ju mer klassiska leksaker.

5.3.5 Tolkning

Här är det tydligt att de moderna leksakstrenderna inte anses vara lämpliga i förskolan. Vi ser även att Barbie och krigsleksaker är känsliga ämnen för förskollärarna. Men vi författare märker att de grundar sina värderingar på sina vuxna erfarenheter och inte barnens. De leksaker som de vuxna anser vara dåliga är ofta föreställande leksaker som de ogillar utifrån sin erfarenhet av det föreställande. Det kan vara leksaker som de vuxna tycker signalerar budskap som anses vara pedagogiskt inkorrekta. Vi ser att förskollärare E menar att Barbie står för ett skönhetsideal och hon har en tanke om populärkulturen på det sätt som Persson (2000) menar. Vi vuxna ser populärkulturen som en omoralisk kraft som påverkar barnen negativt och där barnen har en roll som passiva mottagare som sväljer allt. Persson menar vidare att vi måste se på populärkulturen ur ett barnperspektiv och inte tillskriva det vuxna värderingar. Detta stödjer även Rönnerberg (2003) som menar att det är inte leksakerna i sig som gestaltar våld eller kvinnoroller utan det är de som leker med dem som tillskriver sakerna innebörder. Till de dåliga leksakerna hör även de leksaker som låter mycket och här är det inte heller en värdering som är gjord ur barnens synpunkt utan en vuxen bedömning som baseras på att den låter.

Förskollärarna anser att det är viktigt att man håller sig uppdaterad med de rådande leksakstrenderna som barnen kommer i kontakt med. Men de menar att det inte är något som ska ingå i förskolans leksaksutbud utan förskolan ska stå för det klassiska utbudet av leksaker. Samtliga informanter har en synpunkt på att leksakstrender skall hållas utanför förskolan. Samtidigt menar de att det är viktigt att förstå vad det är barnen talar om när de nämner de nya leksakerna. De menar att förskolan ska ha ett klassiskt leksaksutbud där det är de icke föreställande leksakerna som prioriteras. Alltså tar man i förskolan avstånd från de rådande leksakstrenderna och som förskollärare D sa ser de sig som en frizon.

Färdiga leksaker, som till exempel pistoler och Barbiedockor anses av en del förskollärare vara dåliga leksaker, eftersom de inte inbjuder till något kreativt tänkande, utan bara kan användas på ett sätt. Men i nästa mening säger de att barn inte alltid använder leksaker på det sätt som vi vuxna tänkt att de ska. En bil kan vara många olika saker beroende på vad barnen för tillfället leker, det är bara fantasin som kan sätta gränser. Vi menar att förskollärarnas tankar är något motsägelsefulla. Vi tror att det handlar om djupt rotade värderingar som lever kvar från slutet av 1960-talet, då det var stora debatter om krigsleksaker och Barbie (Rönnerberg, 1999; Nelson & Svensson, 2005). Vi ser i intervjuerna att förskollärarna inte

förbjuder barnen att leka krig men det är inget som uppskattas. Forskare som forskat om barn och krigsleksaker har oftare en positivare bild av dessa lekar än människor i allmänhet. De visar på vilka positiva effekter dessa lekar kan generera inte bara som bearbetning av hemska upplevelser utan även ur en socialiserings synpunkt (Nelson & Svensson, 2005). Barbie är fortfarande en känsloladdad leksak i förskolevärlden, och enligt förskollärarna kan man bara leka med henne på ett sätt och inte på det varierande sätt som vanliga dockor inbjuder till.

Förskollärarnas tankar om leksakstrender var ganska lika. Ingen av dem var särskilt positiva till de nya leksakstrenderna och menade att det många gånger går till överdrift vad det gäller reklam för dessa. Trots det ansåg de sig skyldiga till att vara uppdaterade på vad det gäller barnens trendleksaker, eftersom det ofta är just lekar relaterade till dessa leksaker som barnen leker på förskolan. Men att köpa in sådana leksaker till förskolan var det ingen som var positiv till. Nelson och Svenssons (2005) undersökning visar just detta, att de leksaker som barnen har hemma inte har någon stor plats på förskolan. Lindqvist (1997:3) menar att förskolans försök att undvika masskulturens inflytande gör att förskolan hamnar utanför samhällsutvecklingen. I intervjuerna framkom det att förskollärarna gör skillnad på förskolans och hemmets leksaker. Förskollärarna menar att förskolan ska vara ett komplement till hemmet, där barnen kan få tillgång till mycket och stora leksaker som många inte har hemma.

5.4 Datorn

I det här temat hamnar kategorierna *Ett hjälpmedel*, *Kräver mognad* och *Datorn som leksak*.

5.4.1 Ett hjälpmedel

Många av förskollärarna ser datorn som ett hjälpmedel, ett redskap för utveckling och lärande.

A: En leksak tycker jag inte det är, det är mer ett arbetsredskap, hjälpmedel. Man kan ju ha spel och så på datorn men en leksak vill jag inte säga att det är.

C: Datorn är mer ett läranderedskap. Man kan ju ha den som en del i leken om man behöver skriva ut något till exempel en inbjudan. Det finns en dator på varje avdelning. De kan ju även skriva ut bilder som de kan måla.

D: Datorn är ett hjälpmedel. Det hjälper ju barnen i deras utveckling med rätt program och att det används på rätt sätt.

5.4.2 Kräver mognad

Förskollärare E menar att datorn kräver mognad och att barn i förskoleåldern inte har den mognad som krävs:

E: Datorer har vi inte på avdelningarna utan det är vi personal som har tillgång till det. Den datorn som finns i dag tror jag inte alls på. Barn har inte det fingergreppet som krävs. Barn som är i den åldern som i förskolan 1-5 år har inte det. Barn har inte det seendet de kan inte förstå och översätta att det som man skriver på tangentbordet kommer på skärmen.

5.4.3 Datorn som leksak

Förskollärare B menar att datorn även kan vara en leksak

B: Jag tycker datorn både kan vara en leksak och ett komplement. Man kan använda den till så mycket, man kan ju spela på den.

5.4.4 Tolkning

De flesta förskollärare ser datorn som ett hjälpmedel och inte som en leksak. I förskolan räknas spel, pussel och rittillbehör som leksaker, men datorn som användes på flera av förskolorna till spel och till att rita med såg inte förskollärarna som en leksak utan som ett hjälpmedel. Så när det gäller datorn anser man att den är ett hjälpmedel eller ett redskap för lärande, men ”vanliga” spel och ritmateriel är leksaker. På de flesta förskolor har barnen tillgång till dator på avdelningen. Men i något fall tyckte man att det inte var nödvändigt för där menade förskolläraren att förskolebarnen inte har den mognad som krävs för att kunna hantera en dator. Men vår erfarenhet talar för det motsatta. Vi författare har träffat många förskolebarn som kan hantera en dator väldigt framgångsrikt.

Almqvist (1991) menar att förskollärarna ser de klassiska leksakerna som just leksaker men även som ett redskap för lärande. Men i så fall kan man fundera på vad det är som gör att datorn inte klassas som en leksak eftersom förskollärarna ju även ser den som ett redskap för utveckling och lärande. Barn idag föds in i en teknologisk värld och ser datorn som vilket spel som helst och har ett naturligt förhållande till den nya tekniken, medans vi vuxna måste inhämta kunskapen utifrån (Säljö, 2005; Nelson & Svensson, 2005). Granberg (2003) menar dessutom att barn övar turtagande, samförstånd och ömsesidighet när de tillsammans med sina kamrater spelar på datorn. Detta stimulerar deras sociala förmåga, och deras livliga diskussioner framför datorn kan jämföras med det som sker i barns rollekar. Därför menar Granberg (a.a.) och Almqvist (1991) att datorn borde betraktas som en leksak och en lärorik sådan. Vi tror att det är de vuxnas osäkerhet inför den nya tekniken som gör att datorn inte får en naturlig plats i den pedagogiska verksamheten.

6. Diskussion

Vi blev intresserade av att ta del av förskollärarnas tankar om leksaker när vi under den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) upptäckte att förskollärare och barn ser på leksaker på olika sätt. För att komma fram till vårt resultat har vi fördjupat oss i litteratur som behandlar tidigare forskning om lek och leksaker. Vi bestämde oss för att intervjua var den bästa metoden för att få del av förskollärares tankar om leksaker i förskolan. Vi intervjuade enbart förskollärare men det hade varit intressant att fördjupa studien genom att även intervjua barn och få ta del av deras tankar om leksaker, eftersom vi har sett att vuxna och barn ser på leksaker på olika sätt. När vi analyserade materialet kom vi fram till olika kategorier som förskollärarnas svar bygger på. Dessa kategorier gav upphov till fyra teman som vårt resultat grundar sig på. I vårt resultat framkom det att förskollärarna anser att förskolan ska tillhandahålla de klassiska leksakerna och de nutida leksakerna får barnen ha hemma.

Vårt syfte med studien var att få en inblick i förskollärares tankar om barns leksaker i förskolan. Vi tycker det är viktigt att man i förskolan har en aktiv diskussion om leksaker vilket vi märkt att man inte har. Alla vi intervjuade blev ställda och menade att leksaker inte är något som diskuteras annat än vid inköp. Vi tolkar det som att de i förskolan inte har ett reflekterande förhållningssätt till leksaker utan de tillhandahåller ett klassiskt utbud av leksaker som de anser ska spegla den verksamhet förskolan står för. De klassiska leksakerna representeras till stor del av konstruktions och byggmaterial som även av förskollärarna anses vara pedagogiska. Nelson & Svensson (2005) visar i sin studie att dessa leksaker bedöms som pedagogiska eftersom de antas ge utrymme till mer kreativitet än ”färdiga” leksaker. Förskollärarna såg leksaker som utmanade barnens fantasi och kreativitet som bra leksaker. Vi tycker att den definitionen är något vid för som Almqvist (1991) menar kan alla leksaker stämma in på den beskrivningen. För att en leksak ska bli en leksak menar Vygotskij (1995) att barnet måste ge leksaken en betydelse i leken, och då använder barnet sin fantasi och kreativitet. Därför anser vi att alla leksaker på något sätt utmanar fantasin och kreativiteten, alltså är pedagogiska.

De klassiska leksakerna är av sådan karaktär att de kan benämnas som könsneutrala, vilket även förskollärarna framhåller i intervjuerna. De anser att förskolan ska tillhandahålla leksaker som alla barn kan leka med och där det inte går att läsa av leksakens könstillhörighet. Nelson & Svensson (2005) betonar att barn måste få tillgång att leka med könsstereotypa

leksaker för att själv kunna skapa sig en bild av olika genus. Därför anser vi att förskolan ska tillhandahålla ett utbud av leksaker där könsstereotypa leksaker ska ingå. Detta ger alla barn en möjlighet att leka med de könsstereotypa leksaker de kanske inte har tillgång till hemma. Vi anser att det handlar mer om förskollärarnas förhållningssätt än leksakernas utformning.

I vårt resultat framkom det tydligt att nutida leksaker inte hör hemma på förskolan. Förskollärarna framhöll vikten av att ta del av de rådande leksakstrenderna som barnen kommer i kontakt med, men trots det ansåg de sig dåligt pålästa och många gånger vet de inte vad det är barnen pratar om. Läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998) säger att verksamheten ska utgå ifrån barnens erfarenheter och leksaker är en viktig referensram i barnens erfarenhetsvärld och bör därför tas tillvara på i förskolan anser vi. När förskollärarna nämnde dåliga leksaker var det de här nutida leksakerna de många gånger syftade på. Förskollärare E tog upp Barbie som ett typexempel på en dålig leksak. Hon menade att Barbie stod för oönskade värderingar så som skönhetsideal och gav dåligt självförtroende till barnen. Rönnberg (2003) menar att debatten om Barbie alltid har funnits men den har ändrat perspektiv efter hur samhällets värderingar har sett ut. Andra nutida leksaker som anses som dåliga är krigs och våldsleksaker. Här är alla de intervjuade förskollärarna överrens om att krigsleksaker inte hör hemma i förskolan. Men det är trots det tillåtet att tillverka sina vapen av till exempel lego eller pinnar och de menar att det inte går att förbjuda krigslek. I intervjuerna framkom det att krigslek var vanligt förekommande utomhus. Förskollärarna prioriterar lugna tysta lekar inomhus medan det ute ges utrymme till mer vilda och högljudda lekar. Vi tror det beror på att det inomhus inte finns tillräckligt med utrymme för vilda högljudda lekar och att det inte är moralen i leken som Tullgren (2003) menar är avgörande för om leken tillåts eller inte. Vi kan också tolka det som att det utomhus är lättare att välja att inte se den omoraliska leken och därför tillåts den utomhus. Vi kan se att förskollärarna grundar sina värderingar om leksaker på vuxna erfarenheter och inte barnens. De leksaker som de vuxna anser vara dåliga är ofta föreställande leksaker som de ogillar utifrån sin erfarenhet av det föreställande. Persson (2000) och Rönnberg (2003) menar att det inte är leksakerna i sig som står för oönskade värderingar utan det är vi vuxna som tillskriver dem det. Vi anser att vuxna måste omvärdera synen på leksakerna och se de ur barnens perspektiv.

I intervjuerna kom det fram skilda åsikter om datorer och frågan om den är en leksak eller något annat. Förskollärarna var eniga om att den inte var en leksak utan ett hjälpmedel som de inte använde särskilt ofta. Säljö (2005) menar att barnen idag föds in i en teknologisk värld

där datorn är en naturlig del i deras barndom. Därför menar vi att barnen bör få tillgång till att ”leka” med datorn. Förskollärare E ansåg att barnen i förskoleåldern inte har den motoriska förmåga som krävs för att hantera dagens datorer. Vår erfarenhet säger oss att så inte är fallet, vi har under vår verksamhetsförlagda utbildning mött många barn som utan problem kan hantera en dator. Vi tror att det handlar om okunskap ifrån hennes sida.

När det gäller medhavda leksaker har förskollärarna kontinuerliga diskussioner kring dessa, vilket vi tycker är bra. Att tillåta att medta leksaker ifrån hemmet till förskolan kan som Granberg (2003) menar vara ett sätt att bygga broar mellan förskolan och hemmet. I Läroplanen för förskolan (Utbildningsdepartementet, 1998) står det att förskolan skall samverka med barnens hem. Vi menar att genom att tillåta alla sorters medhavda leksaker kan förskolan ta tillvara på barnens referensramar som de erfar genom de leksaker som står dem närmast. För att kunna individanpassa och utgå ifrån barnen måste man veta vad det är som är betydelsefullt för dem och vad de har för erfarenheter och använda sig av det.

Vi ser det som att förskolan ställer sig utanför samhällets utveckling genom att inte släppa in nutidens leksaker i verksamheten. Då ställer vi oss frågan om det är positivt eller negativt. Ska förskolan vara en frizon som förskollärare C uttrycker det, eller är det förskolans skyldighet att hänga med i den utveckling som sker i samhället, när det gäller leksaker? Något vi upptäckt under studiens gång är att reflektioner kring leksaker inte är förekommande på förskolan. Vi menar att leksaker har en betydande roll i förskolan och bör därför reflekteras kring, då främst ur barnens perspektiv.

7. Sammanfattning

Syftet med vårt arbete har varit att få en inblick i förskollärares tankar om barns leksaker i förskolan. Intresset för detta ämne har väckts under utbildningens gång främst under vår VFU. Vi har genomfört denna studie med frågeställningarna: *Hur värderar förskollärarna leksaker i förskolan?* och *Hur förhåller sig förskollärarna till nutida leksaker i förskolan?*

I vår litteraturgenomgång redogör vi teorier om lek och leksaker och dess betydelse. Vi tar även upp litteratur som berör populärkultur och postmodernbarndom eftersom det har inverkan på barns leksaker.

Vi har i vår studie använt oss av kvalitativa intervjuer för att få ta del av förskollärarnas tankar kring leksaker. Vi använde oss av en bandspelare vid intervjuerna för att inte gå miste om viktig information. Efter transkriberingen av materialet analyserade vi det och kom fram till ett resultat. Resultatet åskådliggörs i fyra teman för hur förskollärare värderar leksaker: *Saker som finns runtomkring*, *Bra leksaker*, *Dåliga leksaker* samt *Datorn*.

I temat *Saker som finns runtomkring* framkommer det att naturens material och det egna skapandet är något som värderas högt i förskolan. Barn behöver inte leksaker i den traditionella bemärkelsen utan de behöver mycket saker att leka med.

Bra leksaker här ser vi att de leksaker som förskollärare värderar som bra leksaker är leksaker som stimulerar barnens fantasi och kreativa tänkande. Bra leksaker är även de leksaker som kan användas av alla barn oavsett genus.

Dåliga leksaker i detta tema hamnar de rent föreställande leksakerna så som Barbie och krigsleksaker men även leksaker som låter. De nutida populärkulturella leksakerna som barn leker med hemma hamnar även i detta tema.

Datorn här ser vi tydligt att förskollärarna ser datorn som ett hjälpmedel och inte en leksak. De gör skillnad på vanliga spel och spel på datorn. Vi kunde även se att förskollärarna menade att barnen i förskolan inte har den mognad som krävs för att kunna använda en dator.

Resultatet visar att det finns en samstämmighet i förskollärarnas sätt att värdera leksaker. Förskollärarna förespråkar det fria skapandet och menar att leksaker som stimulerar fantasi och kreativitet är bra leksaker. Till dessa bra leksaker hör de leksaker som icke är föreställande och som kan användas på olika sätt så som konstruktions och byggmaterial. Förskollärarna anser att de bör hålla sig uppdaterade med de rådande leksakstrenderna men att det är leksaker som inte hör hemma på förskolan.

Det som framkommit ur vår studie är att förskollärarna bygger sina värderingar om leksaker på sina vuxna erfarenheter. Det finns en tanke om att förskolan ska erbjuda de klassiska leksakerna, vilket leder till att de nutida leksakerna inte får något utrymme. Vi kan se att rolleken där många barn leker tillsammans, som till exempel mamma-pappa-barn är den lek som prioriteras i förskolan. Därmed ses leksaker som främjar den leken som ”bra” leksaker.

Källförteckning

- Almqvist, B. (1991). *Barn och leksaker*. Lund: Studentlitteratur
- Berg, L-E. & Nelson, A. (2006). Identity and gender in play with dolls and figures in preschool. *Nordisk pedagogik*, Vol.26, pp. 124-138. Oslo.
- Brembeck, H. & Johansson, B.(1996). *Postmoden barndom*. Angered: Graphic Systems.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Dysthe, O. & Igländ, M-A. (2003). *Vygotskij och sociokulturell teori*. Lund: Studentlitteratur
- Eriksson, E. (1977). *Barnet och samhället*. Borås: Natur och kultur.
- Granberg, A. (1998). *Förskoleboken*. Stockholm: Bonnier utbildning
- Granberg, A. (2003). *Småbarnslek - En livsnödvändighet*. Stockholm: Liber
- Hangaard Rasmussen. T. (2002). *Leksakernas virtuella värld*. Lund: Studentlitteratur
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2003). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur
- Hägglund, K. (1989). *Lek-teorier*. Arlöv: Esselte studium
- KTH. (senast uppdaterad 2005). KTH inviger leksaksforskning (Elektronisk). Tillgänglig: <<https://www.kth.se/aktuellt/press/pressmeddelanden/2003/leksaksforskning.html>> .(2006-11-16).
- Knutsdotter Olofsson, B. (1993). *Lek och vetenskap*. Stockholm: HLS Förlag
- Knutsdotter Olofsson, B. (2002). *Lek för livet*. Stockholm: Elanders Gotab
- Knutsdotter Olofsson, B. (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber
- Lindqvist, G. (1997). *Små barns lek. Vuxnas gestaltning och barns meningsskapande*. Karlstads Högskola
- Lindqvist, G. (1997:3). Ett kulturellt synsätt på lek. *Gyroskopet*, Vol.3. (Elektronisk). Tillgänglig: <<http://www.sitrec.kth.se/bildbank/pdf/3-97.pdf>>. (2006-11-13)
- Merriam, Sharan, B. (1994), *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Nelson, A. & Nilsson, M. (2002). *Det massiva barnrummet*. Malmö högskola: Lärarutbildningen
- Nelson, A. & Svensson, K. (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande*. Stockholm: Liber
- Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Persson, M. (2000). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Piaget, J. (1970). *Barnets själsliga utveckling*. Lund: Ekstrands Tryckeri.
- Rönnerberg, M. (1999). *Varför är Disney så populär?* Uppsala: Filmförlaget.

- Rönnerberg, M. (2003). *TV-reklamen – vår tids myter*. Edsbruk: Akademitryck.
- Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap: Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Falun: Norstedts Akademiska Förlag.
- Tullgren, C. (2004). *Den välreglerade friheten: Att konstruera det lekande barnet*. Malmö Höskola: Lärarutbildningen.
- Utbildningsdepartementet. (2001). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes
- Vygotskij, L. S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos
- Winnicott, D. W. (2003). *Lek och verklighet*. Stockholm: Natur och kultur.

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstuderande som nu läser sista terminen på lärarutbildningen på Högskolan i Kristianstad. Just nu skriver vi vår c-uppsats och skulle behöva Din hjälp.

Uppsatsen ska belysa lärarna i förskolans förhållningssätt till barns leksaker. Därför skulle vi vilja besöka Dig på Din förskola och göra en intervju med Dig. Intervjun tar ca en halvtimme och vi kommer att använda oss av ljudupptagning för att få en så rättvis bild av vad Du säger som möjligt. Banden kommer efter bearbetning att förstöras och det är ingen mer än vi som kommer att ha tillgång till materialet under uppsatsens utförande. Alla namnen kommer i uppsatsen att vara fingerade och ingen kommer att kunna ta reda på vem som sagt vad.

Vi vill gärna att Du innan intervjun funderar lite på hur du ser på barns leksaker. Har ni frågor eller funderingar inför intervjun kan Du nå oss via telefon eller mail.

Med Vänlig Hälsning

Birgitta Germundahl och Pernilla Andersson

070-xxx xx xx

070-xxx xx xx

Bilaga 2

Intervjufrågor

- Behövs leksaker?
- Finns det bra respektive dåliga leksaker?
- Hur görs leksaksinköpen?
- Får barnen ta med leksaker hemifrån till förskolan?
- Är datorer en leksak?
- Finns datorer tillgängliga för barnen på förskolan?
- Hur förhåller ni er till nya leksakstrender?